

מ"ז בתמוז תש"ף. 8.7.2020

גיליון מס' 717

פרשת פנחס

"קנא קנאתי לה"

מאת הרב טל בורגנסקי, מעלה גלבוע

פרשת פנחס מתחילה בהבטחה שמבטיח ה' לפנחס, "וְהִזְתָּה לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֵנָּה עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לֹא-לֵהָיו וְיִכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (כה,ג). קנאת פנחס היא קנאה חיובית, המשיבה את חרון אף ה' לאחר חטא ערבות מואב, ומעניקה לפנחס ברית שלום וכהונת עולם. הכהונה, השמה שלום בעולם, היא באופן פרדוקסלי שכר הקנאות. אנסה לברר כאן בקצרה מדוע.

פנחס ממשיך מסורת ארוכה של קנאות של בני לוי. כאשר בני ישראל חוטאים בעגל ומשה שואל (אולי בייאוש) "מִי לֵה' אֱלֹהִי" (שמות לב,כו), מתקבצים אליו כל בני לוי. גם הם מקנאים לה' והורגים איש את אחיו ואת רעהו ואת קרובו. גם הם, על פי הרמב"ן ופרשנים נוספים, זכו לכהונה בזכות אותה הקנאות.

ואחורה בזמן – שמעון ולוי נכנסים לשכם והורגים כל זכר. זהו לכאורה האבטיפוס של הקנאות. קנאות שמעון ולוי גונתה על ידי יעקב, אולם בני לוי המשיכו כאמור במסורת הקנאית, ובניגוד למעשה שכם, מעשיהם בעתיד היו לרצון לפני ה'. בניגוד לשמעון, שאיננו מוצאים אותו ואת בניו מקנאים עוד לה', בני לוי מייצגים מסורת של קנאות חיובית לשם שמיים. כך בפרשתנו עומדים משני צדי המתרחס זמרי, נשיא בית אב לשמעוני, ופנחס הקנאי, נכד נינו של לוי. שני השותפים למעשה שכם עומדים כאן כיריבים, וראה זה פלא, דווקא מי שהתמיד בקנאותו הוא שזכה לברית שלום.

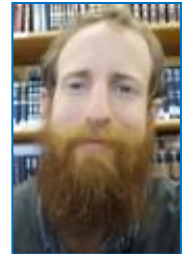
משה רבנו לא עשה מעשה פנחס. גם הוא, כיעקב אבינו בשעתו, לא הגיע לקנאותם של בני לוי. חכמים אמרו שפנחס מסר את נפשו, שהרי זמרי היה יכול להרגו ולצאת זכאי בדין, משום שפנחס הוא שכם על זמרי להרגו. מדבריהם למדנו שהקנאי אינו יודע בוודאות האם מעשיו טובים וראויים, האם קנאותו היא מעשה שכם או מעשה פנחס, האם הוא ייענש עליה כי חצה את הגבול, או יזכה לכהונת עולם. הקנאי נמצא באזור הגבול המסוכן, בין הרוצח לקדוש. בניגוד ליעקב ולמשה, המצויים בתוך הגבולות, הלוויים הקנאים משחקים עם אזורי הגבול של הלגיטימיות.

אולי אפשר להתחיל לענות על התשובה שהעלינו, אבל לשם כך אני רוצה להעז וללכת עוד אחורה, לעקדת יצחק. אברהם מוכן לשחוט את בנו, ובכך הוא מייצג עמדה קנאית, עמדה של מסירות נפש לשם שמיים בכל מחיר. אבינו הראשון הוא האבטיפוס של הקנאות. אבל עקדת יצחק היא גם הנקודה שבה ה' מציב לקנאות גבול. "אֵל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנְּעָר" (בראשית כב,יב). קרבן האדם לשם שמיים אינו רצוי לה'.

אני רוצה להציע כי הכהונה והקנאות אחת הן. הכהן, כמו הקנאי, שוחט לשם ה', בניגוד כמובן לפולחני העמים העתיקים, שמעלים לה' רק בהמות. כפי שבעקדת יצחק אמר ה' לאברהם אבינו לשחוט לו בהמה, כך גם בהמשך הדורות יעשו הכהנים באותו הר המוריה, וימשיכו את הקנאות של אברהם ושל אבותיהם בני לוי. הכהונה היא אם כן קנאות בעצמה, אבל מעודנת, מתוקנת. מסוכנת הרבה פחות. מצויה בתוך גבולות הלכתיים נוקשים המונעים ממנה לזלוג בחזרה אל העולם ולסכן את הסדר. ברית הכהונה שזוכה לה פנחס היא שכרו של פנחס, והיא וגם תיקונו, היא המשיבה אותו מסכנת הגבול אל התחום המקודש. היא המאפשרת את הקנאות להמשיך ולפעם בנו מבלי לשרוף עלינו את הבית כולו.

זרים פסולים לעבודת הקרבנות, רק הכהנים ראויים לכך – רק מי שהוכח כקנאי לשם שמיים יכול ליטול את השם ולומר "קָנָא קְנָאִי לֵה" (מלכים א' יט,י), ולהמשיך לקנא לה' בבית המקדש.

הרב **טל בורגנסקי**, תושב **מעלה גלבוע**. מלמד בישיבת מעלה גלבוע גמרא ומחשבת ישראל, ומרכז את תכנית 'השילוב המשלב' המשלבת בעלי לקויות תקשורת בישיבה.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום unsubscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il